

Kontakty z Mediami i
Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

KOMUNIKAT PRASOWY nr 164/19

Luksemburg, 19 grudnia 2019 r.

Wyrok w sprawie C-752/18

Deutsche Umwelthilfe / Freistaat Bayern

Areszt dla celów wykonania nakazu może zostać orzeczony w stosunku do urzędników Freistaat Bayern w celu przymuszenia ich do przyjęcia środków służących poprawie jakości powietrza w Monachium (takich jak zakaz ruchu dla niektórych samochodów z silnikiem diesla) tylko wówczas, gdy w krajowym porządku prawnym istnieje wystarczająco dostępna, precyzyjna i przewidywalna w zakresie jej stosowania podstawa prawna i jeśli ten środek przymusu jest proporcjonalny

Do bawarskiego wyższego sądu administracyjnego należy zbadanie, czy przesłanki te są spełnione

Ogłoszonym dzisiaj wyrokiem Trybunał Sprawiedliwości po raz pierwszy rozstrzygnął w sprawie wątpliwości, czy sądy krajowe są uprawnione, czy wręcz zobowiązane, do orzeczenia aresztu dla celów wykonania nakazu względem urzędników organów krajowych odmawiających w sposób uporczywy zastosowania się do orzeczenia sądu nakazującego im wykonanie obowiązków ciążących na nich na mocy prawa Unii.

Sprawa trafiła do Trybunału w ramach sporu pomiędzy Deutsche Umwelthilfe – niemiecką organizacją działającą na rzecz ochrony środowiska a Freistaat Bayern (krajem związkowym Bawaria, Niemcy) w przedmiocie uporczywej odmowy przyjęcia przez Freistaat Bayern, w ramach wdrażania dyrektywy 2008/50¹, środków niezbędnych w celu przestrzegania ustalonej wartości dopuszczalnej dla dwutlenku azotu w mieście Monachium (Niemcy). Zobowiązany mocą wyroku sądu po raz pierwszy w 2012 r. do zmiany planu działań w zakresie ochrony powietrza w mieście Monachium, następnie po raz kolejny w 2016 r. – tym razem pod rygorem grzywny – do wykonania ciążących na nim zobowiązań, między innymi poprzez wprowadzenie zakazu ruchu niektórych samochodów z silnikiem diesla w różnych strefach miejskich – Freistaat Bayern odmówił jednak wykonania orzeczonych wobec niego nakazów, w konsekwencji czego w 2017 r. został skazany po raz trzeci na karę grzywny w wysokości 4 000 EUR, którą zapłacił. Wobec faktu, że Freistaat Bayern nadal odmawiał zastosowania się do kierowanych do niego nakazów i deklarował publicznie, że nie będzie przestrzegał swoich zobowiązań, Deutsche Umwelthilfe wniosła kolejną skargę do sądu, żądając z jednej strony wymierzenia nowo zasądzonej, postanowieniem z dnia 28 stycznia 2018 r. kary grzywny w wysokości 4 000 EUR, a z drugiej strony – orzeczenia aresztu dla celów wykonania nakazu względem urzędników Freistaat Bayern (mianowicie ministra środowiska i ochrony konsumentów lub ewentualnie premiera), która została oddalona postanowieniem z tego samego dnia. Sąd krajowy - Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (bawarski wyższy sąd administracyjny), do którego wpłynęła sprawa z powództwa Freistaat Bayern z jednej strony dokonał wymiaru kary grzywny, a z drugiej strony wydał postanowienie o skierowaniu do Trybunału wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w przedmiocie ewentualnego orzeczenia aresztu dla celów wykonania nakazu. Stwierdziwszy, że skazywanie Freistaat Bayern na kary grzywny nie jest środkiem, który spowoduje zmianę jego postępowania, ponieważ zapłata grzywien, księgowanych jako dochody tego kraju związkowego, nie wiąże się dla niego z żadnym uszczerbkiem majątkowym, a zastosowanie aresztu dla celów wykonania nakazu jest wykluczone z wewnętrznych względów konstytucyjnych, sąd ten zwrócił się do Trybunału z pytaniem

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (Dz.U. 2008, L 152, s. 1).

prejudycjalnym zmierzającym, co do zasady, do ustalenia czy wykładni prawa Unii, w szczególności prawa do skutecznego środka prawnego, gwarantowanego art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”), należy dokonywać w taki sposób, że uprawnia ono lub zobowiązuje sądy krajowe do orzeczenia takiego środka.

Trybunał orzekł, że w okolicznościach, które charakteryzują się uporczywą odmową zastosowania się przez organ krajowy do orzeczenia sądu, nakazującego mu wykonanie jasnego, precyzyjnego i bezwarunkowego obowiązku wynikającego z prawa Unii, a w szczególności z dyrektywy 2008/50, na właściwym sądzie krajowym spoczywa obowiązek orzeczenia aresztu dla celów wykonania nakazu względem urzędników Freistaat Bayern pod warunkiem, że zostaną spełnione dwie przesłanki. Po pierwsze, w wewnętrznym systemie prawnym musi istnieć wystarczająco dostępna, precyzyjna i przewidywalna w zakresie jej stosowania podstawa prawna do orzeczenia takiego środka. A po drugie, konieczne jest przestrzeganie zasady proporcjonalności.

W tym względzie Trybunał przypomniał na wstępie, że na państwach członkowskich ciąży obowiązek zapewnienia, że w procesie wdrażania prawa Unii będzie przestrzegane prawo do skutecznej ochrony sądowej, zagwarantowane w art. 47 karty, w dziedzinie ochrony środowiska – w art. 9 ust. 4 konwencji z Aarhus². Prawo to jest tym bardziej istotne, że nieprzyjęcie środków wymaganych dyrektywą 2008/50 **może zagrażać zdrowiu ludzi**. Tymczasem ustawodawstwo krajowe, które doprowadza do sytuacji, w której orzeczenie sądu pozostaje bezskuteczne narusza istotną treść tego prawa i pozbawia go wszelkiej skuteczności. W takiej sytuacji Trybunał przypomniał, że do sądu krajowego należy dokonanie wykładni prawa krajowego, która w miarę możliwości będzie zgodna z celami realizowanymi przez te przepisy, a w przeciwnym razie, odstępianie od stosowania każdego przepisu krajowego sprzecznego z bezpośrednio skutecznym przepisem prawa Unii.

Jednocześnie Trybunał wskazał jednak, że przestrzeganie tego ostatniego obowiązku nie może prowadzić do naruszenia innego prawa podstawowego, jakim jest **prawo do wolności**, zagwarantowanego art. 6 Karty, którego ograniczeniem jest areszt dla celów wykonania nakazu. Ponieważ prawo do skutecznej ochrony sądowej nie jest prawem bezwzględne i może podlegać ograniczeniom zgodnie z art. 52 ust. 1 Karty, konieczne jest **zachowanie równowagi między kolidującymi prawami podstawowymi**. Aby spełnić przesłanki określone tym przepisem **ustawa uprawniająca sąd do pozbawienia osoby jej wolności musi być wystarczająco dostępna, precyzyjna i przewidywalna w zakresie jej stosowania, tak aby uniknąć wszelkiego ryzyka arbitralności, czego ocena należy do sądu krajowego**. Ponadto z uwagi na fakt, że **orzeczenie aresztu dla celów wykonania nakazu wiąże się z pozbawieniem wolności, zgodnie z wymogami wynikającymi z zasady proporcjonalności, może on zostać orzeczony jedynie wówczas, gdy nie są dostępne mniej restrykcyjne środki** (takie jak w szczególności wysokie, powtarzające się często grzywny, których płatność nie zostanie ostatecznie zaliczona na poczet budżetu, z którego pochodzą) – **czego zbadanie jest również obowiązkiem sądu krajowego. Jedynie w przypadku stwierdzenia, że ograniczenie prawa do wolności faktem orzeczenia aresztu dla celów wykonania nakazu jest zgodne z tymi przesłankami, prawo Unii nie tylko zezwala, ale wręcz wymaga zastosowania takiego środka**. Należy jednocześnie uściślić, że Trybunał może stwierdzić naruszenie przepisów dyrektywy 2008/50 w ramach skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego lub pociągnąć państwo do odpowiedzialności za wynikającą sąd szkodę.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

² Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, podpisana w Aarhus w dniu 25 czerwca 1998 r. i zatwierdzona w imieniu Wspólnoty Europejskiej decyzją Rady 2005/370/WE z dnia 17 lutego 2005 r. (Dz.U. 2005, L 124, s.1).

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) wyroku jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia.

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

Nagranie wideo z ogłoszenia wyroku jest dostępne przez „[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106